

РЕЦЕНЗИЯ ЗА ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД НА ТЕМА
**“Специфика на художествената изразност в акапелното
хорово творчество на Любомир Пипков**
” на Деница Тодорова Чардакова
от ПРОФ. Д.ИЗК. ВИРЖИНИЯ АТАНАСОВА
за присъждане на научната и образователна степен “ДОКТОР”

На вниманието на специализираното научно жури е представен дисертационния труд на Деница Чардакова на тема „СПЕЦИФИКА НА ХУДОЖЕСТВЕНАТА ИЗРАЗНОСТ В АКАПЕЛНОТО ХОРОВО ТВОРЧЕСТВО НА ЛЮБОМИР ПИПКОВ”.

Трудът е структуриран в увод, три глави, заключение, библиография и 3 приложения. Авторката ясно и недвусмислено посочва целта, предмета и обекта на настоящето изследване, а именно: акапелното хорово творчество на композитора и неговото място в контекста на цялостното му творчество, като проучването се осъществява „през призмата на драматургичното значение на изразните средства и тяхната специфика” (кр. на цитата). Обект на изследването е анализът на художествено-изразните средства, използвани при създаване на хоровите акапелни произведения. От тези три структурни компонента произтичат и 3-те задачи, които Деница Чардакова си поставя в това изследване: класификацията на акапелното хорово творчество на Пипков според изпълнителския състав, жанровата характеристика и спецификата на поетичните текстове като се визират хоровите образци създадени в периода 1934-1972 година и се анализират техните стилови особености чрез направените обобщени изводи с приложен характер.

В 1-ва глава на дисертационния труд се прави исторически преглед на посоченото по-горе хорово изкуство през периода 1934-1972 като авторката се позовава на периодизацията въведена в труда на проф. Агапия Баларева „Хоровото дело в България от средата на XIX век до 1944 година”. Проследен е пътя на развитие на българското хорово-изпълнителско изкуство от годините след 1-та Световна война когато се създават различните музикални институции като Народна Опера, Държавна Музикална Академия (1921 год.), Академичен симфоничен оркестър (1928 год.), Дружество на Българските композитори (1933 год.), както 1-ви по рода си у нас Съюз на Българските композитори наречен „Съвременна музика”, сформиран с цел да отрази промените настъпващи в музикалния живот в България през този период и творчеството на композиторите от второто поколение, както и ” докосването” до хоровата

култура на страни от Централна и Югоизточна Европа” (кр. на цитата). Авторката проследява създаването на „Български певчески съюз” през 1935 год. като нов етап от историята на Българското хорово творчество, както и развитието му в бързи темпове до 1944 год. Тук са направени следните собствени изводи: „запазвайки основите поставени от първото поколение композитори, следващата генерация творци ги доразвиват като си поставят и нови цели-да създадат фактурно по-богати хорови песни с нови композиционни и изпълнителски техники” (кр. на цитата). Очертани са различните периоди , напр. след 40-те години, след 60-те и 70-те когато българската хорова музика се развива в различни посоки, а връзката Композитор-Диригент се задълбочава и стабилизира. Авторката подчертава дълбоката психологическа линия в творчеството на Любомир Пипков, Тодор Попов, Александър Танев, Константин Илиев и др., чиято музикална образност не само следва нюансите на поетичния текст, но и го доразвива. Посочена е взаимозависимостта между хорово-композиционното развитие и хорово изпълнителската практика и е направен собствения извод, че „сътношението между творчество и изпълнителство е един от основните импулси за развитието на хоровата култура до 1974 година” (кр. на цитата).

По-нататък Деница Чардакова проследява българската акапелна хорова песен в избрания период-1934-1972, както и създаването на нови хорови състави като хор Гусла, Родна песен, хор на Софииските учителки, Софииски народен хор и т.н. вдъхновени от творчеството на новото поколение композитори: Петко Стайнов, Любомир Пипков, Марин Големинов, Светослав Обретенов, Георги Димитров и др.

След направената хроника на жизнения и творчески път на Л. Пипков и периодизацията в неговата творческа еволюция (от 1921 до 1946; последван от 1944/46 до 1961 и последния , 3-ти период от 1961 до 1974 год.) и посочените произведения през всеки от тези периоди с характерните хорови акапелни опуси, авторката очертава диаграмата на развитие, художествените открития и музикални хрумвания присъщи на неговата творческа еволюция за да достигне до „Четири Мадригала”(1965-1968год.) - четири ретроспекции като част от общия ретроспективен стил в музикалното творчество на XX век. Като своеобразно продължение е създаденият цикъл „Приглушени песни” по текст на Марина Цветаева. В направената периодизация и жанрова класификация на хоровото творчество на Л. Пипков от края на 20-те до началото на 70-те години намирам личен принос на авторката, а именно в този сложен конгломерат от различните хорови творби на композитора да ги класифицира според изпълнителския им състав, жанрова принадлежност и подбор на поетичните текстове; от „Горице ле , лилянова”, „Пролет” и „Пролетно хоро” през”Царевца ранна”, ”Жълта пеперуда”, Нани ми, нани, Дамянчо” и 4-те Мадригала по текстове на съвременни български поети. Трите

приложения към труда следват тези 3 критерии на класификация на хоровото акапелно творчество на Любомир Пипков.

Именно през 30-те години на XX век композиторът се насочва към жанра на акапелната хорова песен посочва авторката, а след 1944 год. той пише и в жанра на детската хорова песен. Подчертана е и връзката на композитора с поезията, която „очертава от една страна развитието му като творец, а от друга определя и отделните музикални жанрове в творчеството му” (кр. на цитата). Несъмнено трактуването на словото е неразривно свързано с музикалната драматургия на неговото творчество.

Втора глава разглежда жанровите, структурните и драматургичните аспекти в акапелното хорово творчество на Л. Пипков. В тази глава авторката прави обстоен структурен и драматургичен анализ на избраните хорови акапелни образци през различните творчески периоди на композитора. Тук са направени собствени изводи и обобщения като напр. „интереса на Л. Пипков” към интимния, вътрешен свят на лирическия герой предизвиква импулс за развитие на камерното мислене и създаването на творба преоткриваща ренесансовия мадригален жанр в нова светлина” (кр. на цитата). Тази присъща на композитора камерност като свойство на композиционното мислене е проявена в музикалната драматургия и стила на изпълнението, защото както знаем стилът на композицията определя стила на изпълнението. Особено ценни и с приносен характер намирам 3-те приложения към труда със съответните таблици за класификацията на хоровото акапелно творчество на Любомир Пипков според изпълнителския състав, жанра и поетичните текстове.

Един друг ценен принос е синтезирането на спецификата на фолклора като неподражаем източник на интонационен речник и ритмическа многообразност превърнали се в една „канава” на композиционния език на посочените хорови творби: такъв е хоровият цикъл „Български народни песни” за смесен хор, оп.71 с известните образци „Вранейт се вранье конье”(1968 год.), „Чуди се баба, мае се”, „Слънчице”, или „Хайредин войвода” в който ролята на безмензурната народна песен е също подчертана. За композитора е от еднаква важност както родопския, така и шопския фолклор нпр. в последните 3 хорови песни: „Гяволско дърво”, „Като сакаш да се жениш” и „Буен вятър”. Така Деница Чардакова естествено стига до последния завършен цикъл „Приглушени песни” по текст на Марина Цветаева, който е сякаш една равностепенна на изминалия път на твореца. И тук от чисто формалния анализ до цялостната многообразност и специфика при използване на изразните средства изследването впечатлява със задълбочеността си и прецизирането на различните изразни средства в хоровото творчество на Любомир Пипков.

Трета глава се съсредоточава именно върху общата характеристика на художествено-изразните средства в акапелното хорово творчество на Любомир Пипков. В музикалния език на Любомир Пипков съществува едно преливане от „кантабилност кам речитативност”, в музиката на ХХ век той има един аналог-Дмитрии Шостакович и също като него е творец, който поражда влияния. В тази последна глава от дисертационния труд Деница Чардакова успява да покаже взаимодействието между различните малки и големи структурни построения на музикалната мисъл на композитора, както и взаимодействието на различните изразни средства в цялостната архитектурника на акапелните хорови образци. Посочен е иновативния подход на Пипков към творческия процес, а именно „чрез средствата на съвременна композиционна техника да изразява художествени идеи, породени от реалността” (кр. на цитата). Авторката прави и задълбочен анализ на връзката слово и музика разгледани в 3 аспекта, което намирам за особено ценно за бъдещите изследователи на стила на този автор, както и собственият извод за това, че „словото е най-силния импулс в творческото и музикалното развитие на Любомир Пипков” (кр. на цитата), където на места в неговите хорови композиции се достига до обособяване на самостоятелен декламационен пласт.

По-нататъшните анализи на различните структурни елементи (мелодия, ритъм, метрум, хармония, полифонични техники), както и изпълнителски компоненти (динамика, темпо, агогика на петичния текст) подкрепени със собствени изводи, убеждават в личния принос на авторката както към музикалната наука, така и към интерпретационната проблематика на избраните хорови акапелни песни и цикли. Подчертано е новаторството на композитора във всеки един от тези елементи на формата и изпълнението, а от там и новаторството в стила на Любомир Пипков.

В заключение ще цитирам собствения извод за значението на основните художествено-изразни средства в акапелното хорово творчество на Любомир Пипков обобщени от докторантката в следните няколко пункта:

1. Хоровото творчество на Любомир Пипков е творчество на типичния композитор-песенник, който умее да използва основните изразни средства при създаване на съвременни за епохата си вокални произведения, които стават веднага част от репертоара на водещите хорове в страната.
2. Използваните в хоровите песни изразни средства са плод на внимателно анализиране на словесния първоизточник от композитора и неговия стремеж да пресъздаде чрез авторската си музика най-смислено и емоционално съдържанието и най-финните оттенъци на всяка дума и израз.

3. Съвкупността на използваните изразни средства свидетелства за постепенно оформящия се индивидуален стил на композитора, който е част от тенденциите в музиката на 20 век.

Ще обобщя:

Особено ценни намирам следните приноси на изследването:

1. Трудът е със съществен принос в изследването и популяризирането на акапелното хорово творчество на Любомир Пипков, а така също и по отношение на едно бъдещо вписване на интереса на изпълнителите към този тип литература в концертната и хорово-педагогическа практика в България.

2. В изследването за първи път се обобщават по важност художествено-изразните средства, които изграждат многоплановата и стилистически различна драматургия на акапелното творческо наследство на Любомир Пипков, синтезирайки спецификата на фолклора като интонационен източник и извор на ритмическа многообразност, преплетени със съвременния композиционен език на творбите.

3. Използвайки значимото място на акапелното хорово творчество на Любомир Пипков дисертационния труд дава възможност за бъдеща аналитична работа насочена към по-задълбочен аналитичен поглед върху диригентските и интерпретационни проблеми, възникващи при работата върху хоровите партитури.

4. Дисертационния труд има и своето приложение като теоретична основа и е полезен и ценен източник на информация за студенти, изучаващи хорово дирижиране, изпълнители, диригенти, педагози и ценители на хоровото изкуство на творческото наследство на Пипков в областта на акапелната хорова песен.

5. Анализът на акапелните хорови творби, създадени от Любомир Пипков в периода 1934 - 1972 г. е първият в историята на българската хорова култура в последните десет години.

Анализите на художествено-изразните средства не се срещат в известната и публикувана в музикологията литература, като може да се твърди, че те са основния приносен момент на настоящата дисертация.

Въз основа на всички безспорни приноси с научно и практическо приложение , както за специалистите диригенти и изпълнители на хоровото акапелно творчество на Любомир Пипков, така и за многобройните любители и ценители на неговата хорова акапелна музика, препоръчвам на уважаемото научно жури с пълно убеждение да присъди образователната и научна степен „ДОКТОР” на Деница Тодорова Чардакова.

Благодаря за вниманието.

Проф. Д.ИЗК.Виржиния Атанасова